

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

_____. _____. 20 ____ № _____
На № _____ від _____. _____. 20 ____

**Командувачу Десантно-штурмових
військ Збройних Сил України
Мойсюку Є.Г.**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та відповідно до статті 22 Основного Закону України права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушення прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

У межах реалізації зазначених вище норм законодавства працівниками Секретаріату Уповноваженого проведено перевірку стану додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина в діяльності командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України при виконанні положень законодавства України, які регламентують питання проходження громадянами України військової служби, соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, а також дотримання державних виплат військовослужбовцям

Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№3485.2/21/X31.1 від 09.04.2021
КЕП: Денісова Л. Л. 09.04.2021 14:38
5FBB77F7B650371D0400000AF67000081E00000

Так, за змістом оприлюдненого в засобах масової інформації повідомлення, 30 травня 2020 року в районі селища Сиваш Херсонської області, під час несення служби зник із посту (в подальшому за версією слідства - був викрадений) військовослужбовець 95 ОДШБР ДШВ Особа 1, який на даний час незаконно утримується на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим.

З метою реагування на вказані події, Секретаріатом Уповноваженого направлено відповідні запити до Міністерства оборони України, державних установ та правоохоронних органів, проведено моніторинговий візит до військової частини, в якій проходив службу Особа 1 та координаційну нараду за участю державних органів та органів військового управління щодо поновлення порушених прав та соціального захисту військовослужбовця та членів його родини, визначення шляхів повернення на територію, підконтрольну Уряду України.

Зокрема встановлено, що у період червня - липня 2020 року комісією військової частини А0281 проведено службове розслідування по факту виявлення відсутності на посту під час несення служби 30 травня 2020 року старшого стрільця 1 десантно-штурмового взводу 3 десантно-штурмової роти військової частини А1910 старшого солдата Особа 1, 25.02.1992 р.н. (далі за текстом - солдат Особа 1 або військовослужбовець), призваного на військову службу за контрактом у 2019 році.

За висновками, викладеними у розділі 4.1 акту службового розслідування, солдат Особа 1 внаслідок особистої недисциплінованості, безвідповідальності, допустив неналежне виконання своїх службових обов'язків, що призвело до самовільного залишення ним місця несення військової служби.

Відповідно до наказу командира військової частини А 0281 від 22.07.2020 № 228 «Про результати службового розслідування», солдат Особа 1 рахується таким, що самовільно залишив військову частину.

Командуванням Десантно-штурмових військ Збройних Сил України, листом від 08.02.2021 № 117/1074, повідомлено Секретаріат Уповноваженого про рішення, яким нарахування та виплата грошового забезпечення солдату Особа 1 не здійснюється відповідно до абзацу 2 пункту 6 статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Оцінюючи у сукупності та взаємному зв'язку наявні фактичні дані і зібрані матеріали, вважаю, що реалізація рішення командира військової частини А 0281 за результатами службового розслідування **призводить до порушення охоронюваних законом прав військовослужбовця та гарантій виплат грошового забезпечення членам його сім'ї.**

Так, згідно відповіді Головного слідчого управління Національної поліції України (далі - ГСУ НПУ, вих. № 40019/24/3/6-2020 від 28.12.2020), слідчим відділенням Генічеського відділу поліції ГУНП в Херсонській області здійснюється досудове слідство у кримінальному провадженні

№ 12020230140000607, яке розпочато 31.05.2020 за ознаками частини 1 статі 146-1 КК України — **насильницького зникнення, за фактом незаконного позбавлення волі невстановленими особами військовослужбовця**
Особа 1

Розслідування кримінального провадження ведеться за фактом незаконного позбавлення волі невстановленими особами вказаного військовослужбовця та його насильницького утримання представниками підконтрольних РФ самопроголошених органів на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, за кваліфікацією частини 1 статі 146-1 КК України (лист ГСУ НПУ № 7491/24/3/6-2021 від 04.03.2021).

За час ведення розслідування, органом досудового розслідування **перекваліфікація дій винних осіб з одного складу злочину на інший не проводилась, розслідування за ознаками насильницького зникнення військовослужбовця триває.**

Звертаю увагу, що під час спільної наради за участю представників міністерств та відомств, яка відбулась в Секретаріаті Уповноваженого 11 березня 2021 року, **представниками Десантно-штурмових військ Збройних Сил України не надано доказів** внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей за фактом вчинення солдатом Особа 1 кримінального правопорушення за статтею 407 КК України – **самовільного залишення військової частини.**

Водночас **відомості щодо насильницького позбавлення волі та незаконного утримання солдата** Особа 1 на тимчасово окупованій території Автономної республіки Крим під час спільної наради були підтверджені начальником відділу ГСУ НПУ Калантай І.М.

Зазначаю, що комісією військової частини А 0281 **вищевказане службове розслідування проведено без об'єктивного з'ясування фактичних обставини справи**, з наданням висновків, які не узгоджуються між собою та з іншими матеріалами розслідування і містять ознаки упередженого ставлення.

Так, за наказом командира вч А0281 від 30.05.2020 № 613 призначено розслідування за фактом відсутності на посту солдата, Особа 1 (аркуш справи службового розслідування 12, далі - а.с.), а в самому акті службового розслідування від 24.07.2020 № 3492 вказано, що розслідування за наказом призначено з метою уточнення причин та умов, що призвели до самовільного залишення місця несення служби та встановлення вини вказаного військовослужбовця, чії дії або неналежне виконання службових обов'язків стали причиною вчинення правопорушення (а.с.1). Тобто, за таких обставин вказане розслідування ще на його початку мало явно виражений, упереджено обвинувальний і наперед визначені результати.

Матеріали службового розслідування не оцінено у сукупності та взаємному зв'язку між собою. Так, зроблений категоричний висновок щодо самовільного залишення частини солдатом Особа 1 спростовується матеріалами схеми події (а.с. 77) в якій вказано напрямок переміщення захопленого військовослужбовця; фото місця події поблизу місця несення

служби з підозрою на сліди боротьби (а.с. 31, 33); головного убору, який належав Особа 1 зі слідами бурих плям, на вид схожих на кров (а.с. 37-39); відомостей закріплення зброї, за якими станом на час службового розслідування зброя солдатом Особа 1 не здана та за ним рахується (а.с. 89).

Викладені в резолютивній частині висновки службового розслідування, що в діях солдата Особа 1 вбачаються ознаки ст. 430 “Добровільна здача в полон” КК України та ст. 408 “Дезертирство” КК України гуртуються на поясненнях одного свідка - солдата Особа 2, з яким 30.05.2020 року Особа 1 був на спільному чергуванні. Зазначені пояснення зводяться до того, що Особа 2 спостерігав дії Особа 1 в ситуації зі складними погодними умовами, у ранковий час з низьким рівнем освітлення та в дощову погоду, що також дає обґрунтовані сумніви у достовірності таких свідчень.

Зазначаю, що в разі не встановлення обставин при яких військовослужбовець залишив місце служби, для визнання його таким, що зробив це самовільно, необхідно перевірити наявність чи відсутність фактів, умов, чинників тощо, які б давали обґрунтовані підстави стверджувати про відсутність інших причин відсутності військовослужбовця на місці служби.

Тому, неповне з'ясування під час проведення службового розслідування обставин і причин, за яких військовослужбовець залишив військову частину, відсутність доказів, які б підтверджували самовільне залишення розташування ним місця несення служби, а також недоведеність вини військовослужбовця, якому такий поступок ставиться у провину, свідчить про відсутність підстав для висновку про самовільне залишення ним військової частини.

Підсумовуючи викладене, вважаю передчасними та недостатньо обґрунтованими висновки зроблені в наказі командира військової частини А0281 від 22.07.2020 № 228 «Про результати службового розслідування» про самовільне залишення солдатом Особа 1 військової частини.

Вирішуючи питання виплат грошового забезпечення членам сім'ї військовослужбовця Особа 1 вважаю доцільним керуватися таким.

Преамбулою Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» №2011-ХІІ від 20.12.1991 (далі - Закон №2011-ХІІ) передбачено, що цей Закон відповідно до Конституції України визначає основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлює єдину систему їх соціального та правового захисту, гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливі умови для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни та регулює відносини у цій галузі.

Відповідно до ч. 6-1 ст. 18 Закону №2011-ХІІ, членам сімей військовослужбовців, які проходять військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», гарантується виплата грошового забезпечення цих військовослужбовців у разі неможливості ними його отримання під час участі у бойових діях та операціях.

У такому разі виплата грошового забезпечення здійснюється членам сімей військовослужбовців, зазначеним у пункті 6 статті 9 цього Закону.

Відповідно до ч. 5 ст. 17 Конституції України, держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

За приписами абз. 1 ч. 6 ст. 9 Закону №2011-ХІІ, за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або безвісно відсутніми, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм грошового забезпечення.

Сім'ям зазначених військовослужбовців щомісячно виплачується грошове забезпечення, в тому числі додаткові та інші види грошового забезпечення, у порядку та в розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України. Грошове забезпечення виплачується таким членам сімей військовослужбовців: дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності - повнолітнім дітям, які проживають разом з нею (ним), або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (інвалідів з дитинства - незалежно від їх віку), а також особам, які перебувають на утриманні військовослужбовців, або батькам військовослужбовців рівними частками, якщо військовослужбовці не перебувають у шлюбі і не мають дітей.

Порядок та умови виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України визначені наказом Міністра оборони України від 07.06.2018 № 260 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам» (далі – Наказ № 260).

Зокрема, згідно частини 3 розділу ХХХ Наказу № 260, грошове забезпечення військовослужбовцям, захопленим у полон або заручниками (крім військовослужбовців, які здалися в полон добровільно), а також інтернованим в нейтральних державах або безвісно відсутнім, виплачується відповідно до Порядку виплати грошового забезпечення сім'ям військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року № 884, військовою частиною, в якій перебував на грошовому забезпеченні військовослужбовець (далі - Порядок №884).

Згідно п. 3 Порядку № 884, за такими військовослужбовцями зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інші види грошового забезпечення.

Відповідно до вимог п. 4 Порядку №884, виплата грошового забезпечення здійснюється з дня захоплення військовослужбовця у полон або заручниками, а також інтернування в нейтральних державах або зникнення

безвісти, членам сімей військовослужбовців за їх заявою на ім'я командира (начальника, керівника) військової частини (установи, організації), і таке рішення про відмову у виплаті грошового забезпечення може бути оскаржено у судовому порядку.

Згідно з вимогами статті 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством; органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України.

Встановлений державою порядок забезпечує реалізацію прав військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками та членів їх сімей на отримання належних виплат грошового забезпечення і наголошує, що додержання визначених Законом №2011-ХІІ вимог є обов'язком держави щодо суб'єктів, які претендують на її отримання.

Виявлені порушення безпосередньо впливають на додержання прав і свобод людини і громадянина, закріплені статтею 43 Конституції України і призвели до обмеження прав військовослужбовця Особа 1

та членів його сім'ї на отримання грошового забезпечення відповідно до абзацу 1 частини 6 статті 9 Закону №2011-ХІІ та частини 3 розділу ХХХ наказу Міністра оборони України від 07.06.2018 № 260.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених необґрунтованими діями військових службових осіб органів військового управління і недопущення їх у подальшому, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

п р о ш у :

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, зокрема, визначення відповідності дій органу військового управління – командування військової частини А 0281 при виданні наказу № 228 від 22.07.2020 «Про результати службового розслідування», відповідно до якого солдат Особа 1 рахується таким, що самовільно залишив військову частину, вимогам чинних нормативно-правових актів та фактичним обставинам справи, з подальшим відновленням прав вказаного військовослужбовця та членів його сім'ї на виплату грошового забезпечення.

2. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Уповноважений

Л. Денісова